

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
средняя общеобразовательная школа с. Карман Дигорский район РСО – Алания**

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УР

 Царакова А.А.
«28» 08 2023 г.

УТВЕРЖДАЮ

Директор школы

 Созаева Э.Ю.
«28» 08 2023 г.

Рабочая программа

Предмет	Родная литература (Ирон кæсын)
Учебный год	2023-2024
Класс	4
Количество часов в год	34
Количество часов в неделю	1

Учитель: Бурнацева Р.А.

Ахуырадон программæ
ирон литературон кæсынадæй араезт арцыд Туаты Ларисайы аразт
ахуыргаенан чиныгмае гаесгае

4 кълас

Æмбарынгæнаен фыстæг

Ирæттæ сæ рæвзæрдæй фæстæмæ аудынц сæ мадæлон æвзагыл, уымæн æмæ æмбарынц: цалынмæ æвзаг цæра, уæдмæ фидар уыдзæн национ культурæ, национ хиæмбарынад.

Ног (дыккаг фæлтæры) стандартты домæнтæ сты, цæмæй Уæрæсейы цæрæг алы адæмæн дæр йе 'взаджы кад се 'хсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ та æххæст кæны райдайæн скъола.

Райдайæн скъолайы бындур æвæрд æрцæуы сывæллæтты алывæрсыг рæзтæн.

Уымæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæныны хъуыддаг араезт у ахæм нысан æмæ хæстæ сæххæст кæнынмæ:

- хъуамæ сывæллæттæ сæ кæрæдзимæ иронау дзурын сахуыр уой. Уый тыххæй та хъæуы фидар фæлтæрддзинад кæсын, фыссын æмæ хъуыды кæнынæй;

- иумæйаг ахуырадон зонындзинæдтæ бæрзонддæр кæнын; ныхасы рæзтыл кусын; фылдæр базонынмæ æмæ интеллект уæрæхдæр кæнынмæ тырнын;

- мадæлон æвзаджы фæрцы сывæллоны алывæрсыгæй хъомыл кæнын;

- хъазты хуызы сывæллæтты эмоционалон уавæр рæзын кæнын;

- зонындзинæдтæ фылдæр кæнынмæ тырнындзинад рæзын кæнын.

Куыд зонæм, афтæмæй æппæтæй хуыздæр фадат уыцы нысантаæ сæххæст кæнынаен ис кæсыны урокты.

Кæсыны урокты хъæздыгдæр æмæ рæсугъддæр кæнынц сабиты миддуне, ахъаз сын сты сæ эстетикон рæзтæн, æвзарын сæм кæнынц алыхуызон бæллицæг æнкъарæнтæ. Ахуыр сæ кæнынц Райгуырæн бæстæ уарзын, æрдзы рæсугъддзинад æмбарын, хистæрæн, ныййарæгæн кад кæнын, фæллой уарзын æмæ а.д. Иудзырдæй сæ алывæрсыгæй хъомыл кæнынц. Хъомыл кæнын та, В.Г. Белинскийы загъдау, цытджын хъуыддаг у, адæймаджы хъысмæт уымæй аразгæ у.

Литературон кæсынад сабитæн æнкъарын кæны нывæфтыд ныхасы ад, йæ аивдзинад, амоны йын ныв æмæ фæлгонц уынын. Райдайæн кълæсты литературон кæсынадæн йæ сæйраг нысан у скъоладзауты раст æмæ æмбаргæ кæсыныл сахуыр кæнын.

Программа домæ, цæмæй скъоладзаутæ базонæй текстты сæйрагдæр цы у, уый рахицæн кæнын, уацмысы мидис хи ныхæстæй радзурын, дзырдты

нысаниуæг зонын, текстæн йæ аивадон æууæлтæ рахатын, сахуыр уой хъуыды кæнын, рæза сæ аивадон æнкъарынад, цымыдис æмæ разæнгард кæной чиныг кæсынмæ.

Программайы домæнтæ куыд æмбæрст æрцыдысты, æмæ цы фæстиуджытæ хъуамæ раттой, уый номхыгъд.

1-аг хай «Ныхасы æмæ кæсыны архайды хуызтæ»:

Рауагъдон сахуыр уыдзæн:

- чиныджы ахадындынад æмбарын, йæ дарддæры царды йын цы пайда уыдзæн, уый зонын;
- алы хуызы текстты мидис æмбарын, архайджыты æмæ текстты сæйраг хъуыды иртасын, уацмысы мидисмæ гæсгæ фæрстытæн дзуапп дæттын, бакаст уацмыс кæнæ аивадон текстмæ фæстытæ дæттын;
- авторы текст кæнæ лæвæрд темæйæ монологон ныхас аразын;
- диалогон ныхасы архайын, этикетты нормæтæ хынцгæйæ;
- дзырдимæ кусын (комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг иртасын, дзырды бирæнысаниуæгад);
- хъæрæй æмæ хинымæр æмбаргæ каст кæнын;
- геройы удварны хорздзинадтæй хайджын уæвын;
- алыхуызы тексттæн хуымæтæг хуызы анализ кæнын;
- бакаст уацмысы мидис хиныхæстæй дзурын;
- коллективон æгъдауæй бакаст уацмысæн анализ кæнын, хи цæстæнгас дзы фидар кæнын;
- лæвæрд фæткмæ гæсгæ литературон уацмысæн цыбыр аннотации аразын (автор, чиныджы ном, темæ, рекомендацитæ йæ бæкæсынмæ).

2- аг хай «Сфæлдыстадон архайд»

Рауагъдон сахуыр уыдзæн:

- литературон уацмыс рольтæм гæсгæ кæсын;
- деформацигонд текстимæ кусын;
- аивадон уацмысы бындурыл кæнæ нывмæ гæсгæ текст саразын;
- уацмысы мидисмæ диафильм кæнæ иллюстрацитæ аразын;

- кьордты кусын, уацмыстæм сценаритæ, проекттæ аразын

3-аг хай «Литературон пропедевтика»

Рауагъдон сахуыр уыдзæн:

- алыхуызы тексттæн элементарон анализ кæнын, кæрæдзиимæ сæ барын æмæ ныхмæ æвæрын;
- прозаикон æмæ поэтикон текст кæрæдзийæ иртасын»
- фольклоры алыхуызты хицæндзинадтæ иртасын»

Къæлиндарон-тематикон пълан

№	Темæ	Х/к	Афон
1	Царукъаты В. "Чиныг". Дзасохты М. "Амонджын бон"	Фарс 3-7.	
2	Царукъаты В. "Хазби". Адамон дзурга сфадыстад. "Сырдон уайгуыты куыд асайдта. ИКТ"	Фарс 8-16.	
3	Хацырты Сергей "Фаллойы зараг". Чеджемты Геор "Сауцъиу ама Ахсыргур"	Фарс 16-19	
4	Айларты Измаил "уарз фаллой". Айларты Чермен "Хаххон балцзон".	Фарс 19-24.	
5	Чеджемты Ахсар "Цъырцъыраг". Дзесты Куыдзаг "Тегайы балас"	Фарс 24-30.	
6	Чеджемты Ахсар "Мыртга баласы хъыг". Хуыгаты Лена "Авджы састыта"	Фарс 31-37.	
7	Плиты Харитон "Найынма". Дзасохты Музафер. "Хъаддаг бабызы лаппын"	Фарс 38-42.	
8	Токаты Алихан "Изарай". Ситохаты С. "Зилга мал"	Фарс 43-52	
9	Плиты Х. "Хъæеды" Ситохаты Саламджери "Сагуытты лаппын"	Фарс 53-56	
10	Хаджеты Таймураз "Сардыгон изар". Коцойты Арсен "Куысыфтаг ама дурын"	Фарс 56-59	
11	Бадаты Хъ. "Жоркка"	Фарс 60-65.	
12	Заххы сой - царды сой .Чеджемты Ахсар "Захх-мад". Джыккайты Шамил "Цама баллы балцзон»"	Фарс 65-68	
13	"Авдадзы хос" въетнамаг аргъау. Хозиты Мелитон "Иу къусы."	Фарс 69-74.	
14	Дзесты К. "Макъуылта фервазын кодта". Г.Х.Андерсен "Дыргъдонгас ама уаздатта"	Фарс 77-86.	
15	Будайты Милуся "Дидинджыта". Нартыл фыддуг куыд скодта.	Фарс 86-94.	
16	Кочысаты М. "Фаззадзы нывтай". Айларты Чермен "Баркадхон".	Фарс 95-99	

17	Хъайтыхъты Азамат "Ардз Хуыцауай адаймагыл"	Фарс 99-109.	
----	---	--------------	--

	фадзахст у". Дзасохты Музафер "Бехъаны муга»		
18	Мамсыраты Дабе "Хърихъхъупп Бипп-Бипп"	Фарс 109-113.	
19	Хетагкаты Къоста "Магуыры зарда". Айларты Чермен "Задалески Нана"	Ф. 113-117. амдзавга зардылавардай сахуыр канын	
20	Гадияты Секъа "Уаййаг сываллатта". Чеджемты Геор "Барагахсав"	Фарс 119-125	
21	Лев Толстой "Магуыр адам". Барахъты Гино "Амбалтта"	Фарс 126-135 аив касын.	
22	,К.Ушинский "Куырм бах". Гулуты Андрей "Къостайан"	Фарс 136-144.	
23	Чеджемты Геор "Уайыджы цассыгта". Агъниан "Уарада"	Фарс 144-150	
24	Хетагкаты Къоста "Зымаг". Тедеты Георги "Зымагон цъырцъырагта.	АЕмдзавга зардылавардай сахуыр канын.	
25	Мадалты фадзахст: «Макуыуал уад хаст!» Кард. <i>Калоты Хазби</i> Ахболы зарда хъалдзаг у. <i>Царукъаты Владимир</i>	Фарс 170-174.	
26	Саби. <i>Плиты Грис</i> Чысыл лавар. <i>Къадзаты Станислав</i>	Фарс 175-180.	
27	Мад. <i>Гаджиты Георги</i> Ма лаппу уыд уый... <i>Хъайттаты Сергей</i>	фарс 180-183	
28	Хъайтыхты Сергей «Салдаты боныг»	Фарс 184-186.	
29	Заронд лаг ама балатта. <i>Салтук Олег</i> <i>Дзулы дидинаг. Яковлев Юрий</i>	Фарс 187-195.	
30	Плиты Иссайы зараг Иры фадисатта. <i>Чеджемты Ахсар</i>	Фарс 196-199	
31	Фарны артдзаст у ма баста. <i>Джыккайты Шамил.</i> Фыдалты уазаг. <i>Айларты Чермен</i>	Амдзавга зардылавардай сахуыр канын	
32	Амбарга куыдз. <i>Боситы Ирбег</i> <i>Хас. Цырыхаты Михал</i> Ирон дзырд. <i>Чеджемты Ахсар</i>	Аив касын фарс204-213.	
33	Агас цауай, дзывылдар! <i>Чеджемты Геор</i> <i>Малусаг ама Барз. Соттшпы Римма</i>	Фарс 214-216	
34	Уалдзаг. <i>Кочысаты Мухарбег</i> Хурты хурта. <i>Дзасохты Музафер</i>	Сарды касын ирон авторты уацмыста.	